

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

74 Sagittario[rum] (Schieß narren) Nole. Artificiu[m] sagittario[rum]
exercere in damnu[m] christiano[rum]: sagittare p[ro]pter
recreat[i]o[n]es: sagittas diuinas declinare: sagittas diabolicas ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Sagittariorum

ge inqt occus/ne te reperiat medicus inctus: als in lacuna te vsq; ad metum immerget: q; maior fatuus. Unde facietia/z applica.

Dñica prima z vltima post octauas Epiphanie

Festo b. Sebastiani/qd anticipat pceden sabbato.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. i. Euangelium de leproso

Septuagesima q̄ta turba stultoz est sagittariorz (schief narren) De his statui dicere: q; hodie dies est sancti Sebastiani/q; a sagittarijs occisus fuisse legit. Pnt autem qnq; nolus dinosci.

Prima nola est: arte sagittariorz in damnū ch̄ianoz exercere. Ipi sunt pmo q; faciūt balistas/sagittas aut tormēta/quas bombardas appellamus: z v̄dunt his q̄s sciūt eisdē abusus. Dicūt doctores ḡna liter q; taliū armoz artifices/q; semp aut in plurimū veniūt in abusus pctoz mortaliū/sunt in malo statu: sicut faciētes q̄dam venena/fucos taxillos z chartas. Si aut ppter aliū finē bonū: tūc aliter dicēdum ex Anthoni. pre. ij. ti. j. c. xxiij. §. ij. Sic ad ppositū de balistis in tali casu in quo loq̄mur. Sūt p̄erea hac nola notati nō solū factozes taliū armoz: sed z hi q; eis vtunt̄ p̄tra ch̄ianos in bello iniusto saltē. Dicūt de hac nola extra de sagittarijs. c. vmeo. Artem illā mortiferā z odibilem balistariorz z sagittariorz aduersos ch̄ianos z catholicos exerceri/ de cetero sub anathemate p̄hibemus. z est Inno. iij. Sup h̄ tex. Joā. An. Panoz. z aliū multa dicūt. Est plane ars mortifera z odibilis z horribilis p̄ picula corporoz z aiaz. Et d̄r Joā. An. se exhortari q; in bellis cāpessitib; boies nō vtent̄ balistis: cū sepe accidat q; homo vilis z v̄lissimū cordis perimat boiem magni p̄c̄ij. Dicit Fran. Pe. de re. pl. for. li. j. dia. xcix. Cū cetera q̄dē arma inq̄eti animi hec z deḡnis signa sunt nec pacificis q̄dem grata z bellatorib; inuisa magnanimitis. Deniq; sic habeto. Qui balista p̄mus inuenit: ille aut pauidus fuit/aut p̄dior et nocēdi auid⁹/z metuēs hostes. Itaq; cogitauit qd̄ Lucanus ait: Lōz ge rēdere neruos: Et q; ferre velit p̄mittere vulnera vētis. Idq; de oī ḡnē missiliū puta. Fortis bellator p̄gressum hostis exoptat: quē sagittari⁹ vitat. Nec Fran. Hac nola notati sunt tortozes sagittarij sc̄ti Sebastiani/q; ch̄ianus fuit: p̄tra quē exercuerūt suā artē. Sic z venatos res b̄m̄ Egidii sagittates p̄ ceruo: vt d̄r in historia eius.

Secūda nola est: sagittare p̄ lucz aut alia mala intentōne. Dicit Angelus: q; qn̄ lud⁹ human⁹ q; vicz fieri d̄z ad recreatōem suā/vel aliorū/vel cā vtutis experitēde: qn̄ inq; talis lud⁹ fit cā lucri p̄ncipalr/est illicitus. Un̄ peccāt venialr: q; d̄nt ludere p̄ncipalr cā recreatōis z solatiū z exercēdi ingenū vel vtutē corporis. Vlex est: q; facill̄ inducit ad mortale/qn̄ fit p̄ncipalr causa lucri: vt p̄z ex experitētia: z vituperād⁹: h̄ lucratiū nō sit/nisi de bono p̄silio paupib; erogādū. Nec Angelica

Turba. LXXIII XXIII

In libro ludis. §. ij. Un tenet Matth. vt notat Card. in cle. ij. de vi. z
bo. de. q. ludēs ad scacos causa cupiditatis peccat mortali. Quod in **S**
relligo vtz/ait Angel. qñ talis cupiditas est mortalis de se. Pro hac
vide notabile dēcisionē Gabrielis dist. xv. quarti. q. xij. vbi dēterminis
nat z pbat q alcaoz ex cupiditate lucrans peccat mortali. Tū p̄clu
dit q nō solū h̄ bz vitatē in ludo alce/ sed in q̄cunq; ludo: immo in q̄
cunq; negotio in q̄ q̄s primū ex cupiditate nitiū notabilr̄ damnicat
re/ z bona primi sibi vēdicare sine iusta recompēsa. S; p̄tra: volēti nō
fir̄ iniuria. Rūdet ibidē/ q nō velit zc. Contra: q̄ lucrās teneret ad res
stitutōem: q̄ dñum nō transferret in eum. Quere solutōem in docto.
Quā digne igit̄ sagittates p̄pter lucz̄ suie ex cupiditate hac nola notē
tur/ q; peccat̄: ex his facile ptz. S; z ex alio: q; raro p̄sequit̄ qd̄ parat̄:
immo gratiorā sentiūt dāna p̄ t̄p̄is z artificij sui p̄ditōem: q; ad lōgā
distātia aliqñ locoꝝ diuertit p̄ lucro z glā/ z cū p̄nā redeunt ignomi
nia. Porro magnā inq̄tudinē: z reliq; vt in spe. v̄o fatuoz videri p̄t.
Tertia nola: sagittare p̄t̄ recreatōem indecētē. Efficū sagittatio
(q̄ etiā causa recreatōis sit) aliqñ indecēs triplicif. Rōne p̄sone. Quā
uis cuiuscūq; status sint p̄sone/ possint vñ ludis ad recreatōem: sicut
ptz de sc̄to Ant̄bo. z Joan. euāgelista: q̄ humanā fragilitatē p̄ actū fca
ri volebāt: q̄ dū diu tenet̄ tensus/ ad iaciēdū iacula infirmior reddit̄.
Sic z humana fragilitas ad p̄tēplātōem minus valida fiet̄ si fragi
litati sue incedū/ z descendere recufaret. Nō tñ oib; oēs ludi recreantū
p̄ueniūt aut decēt. Sūt em̄ qdā ludi inuēti p̄ pueris. ait Cat̄bo: Tro
co lude. Alij p̄ adolescētib;: vt lud̄ pile. Alij p̄ iuuenib;: vt iactus pali
curritatio z h̄mōi. Alij p̄ viris: vt ludus scacoz: q̄ lud̄ nec etiā clericis
ē p̄hibitus/ fm̄ Lau. Tñ ad tollēdū scādalum laicoꝝ corā laicis nō de
bēt h̄mōi agere. Alij p̄ dñis p̄cipue t̄palib;: vt bistrionatus honestus:
p̄ platis catuli z simiel; potius solatia sua in scripturis deberēt q̄res
re. Juxta illud p̄mo Macha. xij. Habētes solatia libros sc̄tos in ma
nib; vestris. Nec Ant̄bo. pte. ij. ti. j. c. xij. §. j. S; nota/ sc̄tos libros:
nō lasciuos libros poctaz. Pat; itaq; qz nō oib; oēs ludi p̄ueniunt z
decēt. Si igit̄ q̄s sibi indecētē vsurpat recreatōem/ peccat: itaq; z si
liccat sagittare causa recreatōis/ nō tñ oib; h̄ bz: puta p̄sonis p̄cipue ec
clesiasticis/ in tali dignitate p̄stitutis. Puto igit̄ qz clerico nunq; liccat
sagittare/ nisi forte sagittare balistis illis p̄uoz/ dūmō tñ fieret in se
creto z sine scādalo. Nō em̄ in publico liceret sibi balistas p̄uoz debi
tas vsurpare p̄ recreatōe cū alioꝝ scādalo. Rōne modi (zewcng vñ z
zeyil/ verbōnet alle spil) dz obseruari mod̄ in ludo: sic z in sagittando
rōne recreatōis/ nō nimis indulgēdo. **T**e nobis q̄ miserabilr̄ erras
mus: z cū modicū t̄p̄is deberemus iocis z recreatōib;: multū aut̄ se
rijs: qz ad seria nati sumus: sc̄re totū tempus absumimus in ludis re
creantuis: quasi ludi essent p̄ncipalia/ seria accidētalia. **E**cce p̄ncipalia
Ec

Sagittariorum

raptim p̄ficiamus: sicut cantus ecclē et diuina officia. Raptim inq̄ et p̄
functione/ q̄tenus eo citius ad locos pueniamus: et illis diuiscule/ imo
p̄ maiori pte diei intēdimus. Non sic fieri optz: s; ludis optz: ut ut sale
de q̄ nō sit integz: pulmentū: sed solū p̄dit: sic de pinguedine et melle q̄
guttatum fr̄is sup̄oramus. Sic in p̄posito applica: heu nos oīa per
uertimus. Videbis sagittariū mane paratē balistā aut sagittas: et illo
totū mane absumit: mox post p̄adium exit/ et toto die ludit/ currit et.
nō est hoc sal/ sed pulmentū et. sic in alijs. Quid multa: sum: us de nūc
3 ro q̄ putent ludū esse vitā nostrā. Sap. xv. Rōne t̄pis. Puto q̄ dico
festus p̄ceptus: nam cū tali phibeat omne opus seruale/ Exod. xx. non
videt quomodo sagittatōes (p̄cipue q̄ multū fatigat) excipiant. Puto
at̄ q̄ laico liceat si fiat exercitōis causa aut recreatōis etiā in festo/ p̄
festū recreatōis causa: dum nō negligat q̄ deo p̄tinet: et nō p̄tra
bat magna mora: et vertat recreatio in fatigatōem/ q̄ reddit inhabilita
tē ad deuotōem. Non sic clerico: q̄ huic ut dixi nūq̄ h̄. Hoc est q̄
d̄r Angelica: q̄ in ludis in q̄b; modica seruitus inest/ nō ē mortale: licet
fiat in festo/ nisi p̄ totū diē se in h̄mōi occuparet dimissis diuinis. Ad
dit q̄ si ludus humanus ex nulla illaz circumstantiaz fiat illicitus/ non
erit p̄ctm̄: si fiat causa honeste recreatōis vel virtutis aut ingenij exercē
di: aut si erit p̄ctm̄/ erit veniale. Ad idē est Beron: q̄ d̄r in regulis mor
ralib; tripartito: q̄ iocū et alie recreatōes corpales apud vulgus dieb; fe
stis: q̄q̄ sepe admixtas habeat malicias p̄tra legem dei: nō tū p̄ d̄res
ctum obuiat ecclasticis institutis. In tripartito d̄r: q̄ recreatōi potest licē
te homo dieb; d̄nicis et festiuis vacare: aliquā recreatōem aut spaciā
menū vel ludum honestū causa solatiij assumere plusq̄ alio tpe: dum
modo p̄ p̄ctm̄ mortale nō offendat deus. Vide ibidem. Usū est mi
bi: q̄ multo facilius sit oīno a talib; abstinere/ q̄ ea cū talib; circumstan
tijs q̄ recificat exercere. Si laic⁹ mane intēderit diuinis/ et post p̄adi
um sermone finito iret sagittatū ad horā vel duas: deinde cū socijs fa
cta merenda rediret ad vesp̄as: credo eum non peccare: sed puto q̄
facilius oīno abstineret a sagittado/ q̄ cū tali moderamine et freno sa
gittaret. Prop̄ hāc t̄pis p̄ditōem clerico t̄pis sagittadi nō vacat: sed et
laici cū clericis die festo possint sibi metipis aliū sagittadi modū elige
re/ cū q̄ possent et debeāt post p̄adiū se exercere: ita ut vix p̄ eodē eis tē
pus sufficeret: nec aliā p̄muterent sagittatōem anbelare. Et q̄ est hec
inq̄s sagittatio: Audi: os tuū tenet formā baliste: arcus sup̄ius labiū/
3 zona inferius/ lingua columella est: huic suppone sagittas. Prima
ō: oīno: hanc mitte h̄sus celū sursum: multis suspirijs ad deū et sc̄os
oēs et singulos ora p̄ aiab; Multe sūt mete: et plurimū t̄pis absumes
in mittēdo huius ḡnis sagittas. Sic sagittare solebāt p̄es in Egypto
7 q̄ (ut b. Tho. q̄. ij. tangit: vel in tractatu de ascensionib; ponit) ō: ones
iaculatorias mittere solebant. Nec sunt iacula ignita q̄ incendūt et vul

Turba. LXXIII. XXIII

nerat cor dei: sed et diabolus qui dicit: Incedunt me orationes tuas ad sanctum
Antonium. Sagitta correctio: si platus es: he sagitte acute debet mite
re contra subditos: sicut post dicit. Dominica 3 die corripe familia per negli
gentia diuinorum. Sagitta predicatio: doce familia precepta dei: ymbo
rum de penis inferni et gaudijs celi. Sagitta laudis vocalis: si clericus
es. Ite sagitta peritio: super peccatis per totam hebdomadam perpetratis in cor
tuum sagitta. Sagitta discretio: conare tangere meta. i. mediu et tuum
per prudentiam: illud considera diligenter sicut sagittari meta. Tandem ad
uerte sagittarium mortem: qui pingi solet cum arcu et pharetra tanquam sagittari
us: hac contemplare: meditare diligenter: quia nescis quando recepturus sit sagit
ta. Sic sagittare docet Beron in suo tripliciter precepto tertio: unde et alia
elicere poteris. Qui se occuparet circa has metas: sine tedio/negligens
tia aut peccato die festo deduceret: neque ei vacaret tempore stulte sagittari in
cedere. Quod si haberet has sagittas: eo facilius possem sagittare: velle orare/
precare/corrigere/predicare etc. Si nescio: non habeo sagittas. Si non habes
fac totas eas (Le si tregen) hodie festo: et est artificium honestum: quod ad
hanc etiam magni principes non dedignant: qui erubesceret discere aut exer
cere alia artificia. Itaque laici et clerici habere preceperunt: sagittas tornare/ver
ba. s. orationis/correctio/predicationis etc. Discere die festo et feriale: ut tpe
suo habeat sagittas quas emittant.

Dominica in Ier. Dies sancti Ioan. Evangelii hysostomi.

Quarta nota est: sagittas diuinas declinare. Est dominus deus sagittari
us: mittit sagittas tribulationis/fame/pestilentia/bella/infirmatas/pau
peratate/ignominia. He sunt sagitte domini. Si est malum in ciuitate quod non fe
cerit dominus. Arcus domini tyranni sunt: boies mali/bestie/elementa/influentie
eclestes: et alia homini per que mittit sagittas aduersitatum. Mittit sagittas
has in bonos et malos: quia aduersa vtrisque accidit. Si bonus es: tangit
tibi vlcus: sagittat ut aperiat: et sanam occultam effluere faciat: noli timere
stari/sed age gratias. Noli has declinare sagittas: neque putes aliquid quod a
deo patre tibi infixas: quous per arcum creaturaz. Dic cum Job: Dominus des
dit/dominus abstulit: cum tamen ignis et ventus et hostes et diabolus hec sibi ab
stulissent et vlcera intulissent. Sagitte inquit domini in me sunt: quare in die
gnatio exhibet spiritum meum: et terrores domini militant contra me. Job. vi. Non
sic impij non sic: sed has sagittas declinant: non eas suscipiunt de manu
domini: sed si cogunt pati et infixas sibi viderint: in casu instar canis mordet:
sed nihil proficiunt: velint nolint patienter habebit dominus et manebit: quod scriptum est
Deut. xxxij. Sagittas meas prolebo in eis: necdum habet et alibi per eternam
damnationem sue seuerissime sententia: que arcum effugere non poterunt vlcus
natio: quia habet arcum tribulationis huius temporis fugere nisi sunt. Secus de
bonis: quod dedit deus significatorem: ut fugiat a facie arcus damnationis/
per sufferentiam arcus tribulationis presentis. Est deinde diuinus sa

Sagittariorum

gittarius platus. Sagittarius inq̄ sagitte correctōis. Arcus est iudic
ciaria potestas. Lignū durū / sed curuū est rigor iusticie / sed reflexus pi
etate: Chorda mollis / sed recta: pietas / sed iusta. Sagitte pene varie. s. pecu
niarie / vbera / exilia / carceres / vltima supplicia. Has mitte discrete ius
ta exigētiā delictorū: nō indifferēter. Rursus mitte sagittā punitōis in
callem tue iurisdicōis / nō aliene. Arcus tuus de cornu duro / iusticia
est rigida / quā seruare d̄; curuus d̄; esse / et ad se reflexus: patere legem
quā ip̄e tuleris: et curuus p̄ pietatē: habeat chordā mollē / sed rectā. i. pi
etate / sed iustā: vtrū arcu / nō balista: vt moderet̄ penas iuxta qualita
tem peccātium. Qui balista sagittat eq̄ fortit̄ pcutit auiculā et boues /
muscā et equū / nudū et armatū: q̄ aut̄ arcu / p̄t remissius aut fortius ad
libitū pcutere. Sic platus nō equalr̄ d̄; punire sup̄bos dure ceruicis
et humiles obediētes. Aliq̄ nulla sagitta pcutere / sed solū balistā siue
arcū exhibere (Das armbrost bieten) vel (ein ruor zeigen) instar dūm
cātium. Numq̄ fortior correctio requir̄ ad castigādū obstinatos / duris
tia et recusatōib; armatos / q̄ alios mansuetos. Parcere subiectis et
debellare sup̄bos: ait Vergil. Ipi sunt q̄ ita duri sunt et aliq̄ obstinati
q̄ ferro et sagitta correctōis sunt impenetrabiles. De q̄b; recte d̄; illud
Job. xij. Nō fugabit eū vir sagittarius: in stipulā vs̄ sunt ei lapides sū
de. Contra tales non est mitius pcedēdum: sed cū conatu et impetu ē
talib; a plato obuiādū. Ad sagittariū p̄tinet clare videre et attēte resp̄
cere: vnū. s. sinistr̄ oculū claudere / vt rem sagittādā melius possit dis
cernere: et magis certe sagittā tacere. Et plati d̄; clare videre p̄ discre
tōem: attēte respicere p̄ diligētē deliberatōem: vnū sinistr̄ oculū. s.
oculū carnis / q̄ nō videt nisi p̄ces / fauores / odia et p̄mia: d̄; claudere p̄
fauoris et odij reiectōem: et cū recto dextro oculo sp̄s. s. recte discerne
re p̄ delictorū examinatōem: et sagittā la sagittare p̄ iustam correctōem
et punitōem: ne forte sit sicut Lamech: q̄ cū esset cecus / et haberet arcus
a puero duc̄ / p̄ bestia boiem sagittauit: et Cham in loco vnus bestie
interfecit: sicut d̄; in histo. scholast. Plane plati q̄ ducunt̄ a puero. i. a
ppua sensualitate / et maxime si careāt claro visu discretōis. s. subtilitas
te: si tales habeāt arcū iudicarie potestatis / solēt sepe p̄ bestia boiem le
dere / et iustū loco impij vulnerare. Et q̄dā. iij. Reg. xij. in incertū sagit
tam dirigēs casu p̄cussit regē israel. Sagittas has multi declinat sub
ditos: et pauci eas debite excipiūt: et neq̄ eis debite exhibentur tumco.
Etrobi. q̄ defect̄: si solus q̄ sine crimine est d̄; p̄ccere lapidē in adulte
3 rā / aut quēlibet pctōrem: q̄s p̄cciet. Est tertio sagittari⁹ diuin⁹ p̄dica
tor. Hab; et h sagittas suas nō q̄dē punitōis / sed p̄dicatōis p̄ auditori
bus arguēdis. Difficile admodū: sicut declarat b. Greg. in dia. qz̄. cū
culpa auarus gaudet p̄digu / et p̄tra. Quā pauci sunt de⁹ me⁹ / q̄ sag
gittas has p̄dicatōis excipiāt salubres (Ferr bindan ist guot für die
schürz) Sūt q̄ studiose et de industria fugiūt de p̄dicatōe: tūc̄ ne tan

Turba. LXXIII. XXIII

gant sagitta ne doceant: putantes se inde excusari si nescierint: stulti
nescientes qz q ignorat ignorabit. Quanta sibi utilitate z pdicatoris adi
mat fructu no est facile dictu. Anthonius stabat z audiuit legi: Ecce
nos reliquimus oia z secuti sum te zc. z factus est scriissimus cremita.
Sic multi tacti sunt z uersi. Sic August. ad pdicationem Ambrosij.
Debet habere sagittarius h pharetra sacre scripture: q plena est sagitz
tis diuinor eloqoz in magna copia depictis/ordinatis z ornatis ius
rta exigentia auditoroz. Brus q bz eas semp in in pmpo: vt cu vtile fue
rit emittat sicut opiz. Optet vt aliqn in altu mittat sagitta ad sortem
(ein gugerling schub) nemine directe in facie respbndedo/sed in mas
gna gnalitate: vt cu nescit vitiosos siue aliqd vitiu: ita fiet/vt sagitta cu
desursum ceciderit tagat fortassis eu cui necaria est. Aliqn ad lar dis
rigere sagitta respbndedo alienos/q no sunt hui audiētie: pura italos
aut gallos: z sic audiet nihilomin q pntes sunt z culpabiles. Aliqua
do in facie: sicut chrs pbariseos: Ecce vobis scribe z pharisei zc. in mul
tis locis: vñ z crucifixus fuit. Sic Jo. bap. genuina viperaz: z Hero
dem in facie sagittauit: Non ls tibi habere vxore fratris tui: vñ z decol
latus fuit. Et Jo. Elyso. cuius hodie dies festus agit/ regina cora cui
imagine siue statua an templu ppls ludere solebat: vñ in exilū missus
fuit. Nimir inuiri ferunt tales sagittarios/q in facie directe sagittas
mittunt. Eos aut diligim q (gugerling schiessen) neminem tangunt: z
q no sagittis acutis sed obrusis et leuib (kinds boltzlin) sagittat: corre
ptois leuissimis cu risu z bladimentis: z se mox excusant sup correpti
one facta: z rogat ne egreserat bladitozes pnciosissimi. Nos deniq; sa
gittarios diligimus: ad illos pedē figim z sistimus: q no sagittas/sed
rapaz fragmina emittunt (ruben schutzen) vel cinere: queadmodu in lu
dis carnis puulalib fieri solet: puocates ad risum: scomata edentula p
dicantes: ridicula z fabulas ad risum puocantes recedendo. No sunt
sagittarij apti ad hac artem ambonis. Audi Paulu instituētem disci
pulu suu/queadmodu sagittare deberet. i. Tim. v. Peccates cora oi
bus argue. Et. ij. Tim. iij. Argue/obsecra/icrepa. Ad Tim. ij. Argue
cu omni imperio. Vide glo. z applica. Per hoc tn nolo dare occasio
ne indiscrete arguedi z increpadi in cacellis: neq; tales audaculos pdi
catozes laudadi q modu no obseruat: neq; attēdūt/vt iuxta exigentiam
correctois correptoe moderent: sed ex furoze z impetu vindicte aliqn
prumpūt in pctores. Serua charitatem/ z dic qcqd voles: sint ignita
igne charitatis no iracundie z furoris. Ets videre sagittariu pdicatore
apēti: intruere Chyso. cui hodie dies festus agit. Sic nulli gnt hoim
pepēt/qn sagittas correptionū in eos transmitteret: in clericos z lay
cos/nobiles z plebeos. In clericos: nā bos correxit. In pcces (cd) j
len/hofst) q oburgabat. In ppositu impatoris Eutropiu (hoff) z
mcister) In mgim milite Atanan/que bñliauit (ritter mcister) In 3

Sagittariorum

¶ infideles paganos & arrianos. In ep̄os: nā Seuerianū eiecit: ep̄ipha
nū rep̄hēdit: & silū eoz nō curauit. In Augustā: p̄tra quā orōnes fe
cit: q̄ cā p̄silij fuit p̄pter hortū quez vidue abstulit: vt d̄r in cathalogo.
Ideo in exiliū mittit & reuocat: sed itez in Augustā p̄tra statuā argen
team. Dic hystoriā in finē vsq̄.

Feria. vi. profestū btē Marie purificatōis

hora tertia infra vesp̄as in ambitu ecclē Argē.

R

i

Quinta nola est: sagittas diabolicas excipe siue pari. Mittit dia
bolus sagittas tentationū igneas: vt q̄z fm q̄ Ap̄ls ad Ep̄bc. vj. in nu
it. Quoties accēdunt bis telis ignitis p̄culsi ira & indignatōne p̄tra
primū: & cupiscētia ciboz & venereoz. In hui⁹ signū aliq̄n legim⁹ dia
bolū apparuisse in Elitaspā. instar ethiopsis sagittatis tela ignea. Tot
sagitte quot tētationes: quaz magnā multitudinē Berfon enumerat.
Ad has sagittas tētationū stas o hō miser: nō fugis eas sicut diuinās.
Et fatuitate tres expectas ic̄: quēadmodū de fatua & stolidā auc (bu
fant) theutonice appellata. Dicit (Du stost dry sebitz: als eyn busant)
Suggestionē. s. delectatōem & p̄sensum. Dic ad placitū de tribu tētans
di modis ex doc. p̄ informatōe: vt sciant q̄n sit mortale. Corrige vene
ris bi sunt nodi. Utisus/colloq̄um/ p̄tactus/ oscula/ factum. Ecce sagit
tas quattuor: deinde coruus & iaces. Stas o fatue sicut ceruus quos
usq̄ sagitta p̄cutit. Est ceruus simplex ai al/ admirans q̄cqd viderit
de nouo: & ideo cū duo sint venatores sibi insidiātes: vn⁹. s. apte/ alius
no occulte: cū illius apti & canū suoz admirat latratuz/ & sibilū: occult
ti sentit sagittā & venabulū: & nō euadit mortis p̄culū. Sic nūm̄z plu
res venatores sp̄uales nobis insidiant: vnus aptus cum multis canib
bus. s. mūdus cū omnibz delectatōibz: & vnus occultus cum sagittis &
arcubz. s. diabolus cum infinitis tentationū generibz. Q, si incaute in
latratu & sibilo istius apti venatoris. i. in amplexu delectationū mūdi
intendimus: venator occultus diabolus/ sagittas tentationū emitter:
& dum eum nō p̄cauemus/ nos subito p̄ aliq̄d p̄ctm̄ mortale p̄cutiet et
occidet. Sic fatuella illa Eua/ p̄ma mater nostra stabat expectans & p̄
niciose excipiēs sagittas diaboli/ & ba secum miscēs. Sic hodie multe
eius imitatrices nō fugiūt colloq̄a viroz: sed manēt stantes & nō recess
dunt/ quousq̄ ad mortē anime fuerint p̄ p̄ctm̄ vulnerate. Noli stare:
noli expectare/ sed fuge. Prudētes sagittatē nō expectāt stantes/ sed
fugiūt: neq̄ in eodē loco manēt. Et tu fuge: hec efficacissima ars. Fug
gite fornicatōnem (clamat Ap̄ls) In alijs eim̄ p̄ctis p̄flictus expectare
pt (ait br̄s Ambro.) nō aut in fornicatōe/ q̄ sola fuga vincit: quasi a fa
cie colubz fuge p̄ctm̄/ p̄sertim carnis. Porro nō intende ocio/ sed exer
ceas te iugiter: & cauebis sagittā illam. Semp̄ aliq̄d boni facito/ vt die

Turba. LXXIII XXIII

abolus te occupatū inueniat: ait Hiero. & Quidius: Ocia si tollas pe-
 riere cupidinis arcus. Queri Egitus quare sit factus adulter. In
 p̄mptu causa est: desidiosus erat. Sic & David. Ocia in piculū adu-
 lterij mittit. Noli stare erectus / sed inclina te p̄ humilitatē. Numiq; p̄dest
 hic modus: r̄si p̄tra oia tela inimici: iuxta visionē b. Anthonij: de m̄u
 do opto laq̄is p̄cipue t̄n p̄tra vitū luxurie: qz supbia punit p̄ luxuria:
 vt deducit Alexander de Alca. Mittit sagittas linguas. s. detractorū &
 p̄ balistas oris maloz hominū. Vere sagitta lingua detractoris ē. Sa-
 gitta de occulto & longinquo venit: & detractio ab occulto / in absentia
 eius cui detrahit. Sagitte ferz. habet formam lingue serpentis: & de-
 tractoris lingua similis lingue serpentis: q̄ fundit venena & vulnerat vs
 qz ad cor. Vulnerat vtiq; detractorē / eum cui detrahit / & auditorē.
 Ex Lugdu. & venenū infamie fundit & prauas locutōes. Sed ne pus-
 tes fictōem hanc frivolum & vanā / audi scripturā Hieremie. ix. Sagit-
 ta vulnerans lingua coz pacem cum amico suo loq̄t / & occulte ponit
 ei insidias. Vbi hāc videris sagittā volare / caue ne stes: aures nolito p̄-
 bere: qz audies detractōem / & detrahēs parificant in crimine: fm b̄m
 Bernar. Saltē repugna signo: & sagittā repcuties p̄tra mittētē. Si-
 cut enī ventus Aq̄lo pluias dissipat: sic facies tristis linguam detra-
 hentē: ait Sapiēs. Vide. ij. ij. Inclina te p̄ humilitatē: cogita q̄ tu pe-
 ior es q̄ is cui detrahit: dic Misere mei deus. & fac supuolet caput
 tuū sagitta detractōis: & p̄ sensum non p̄tingat. Mittit p̄terea sa-
 gittas derisionū p̄tra hoies bone voluntatis. Hoc oino conat̄ diabo-
 lus quēadmodū retrahat a dei seruitio hoies: & p̄tra eos p̄cipue inci-
 piētes. Sagittas mittit irrisionū: q̄b; multi instar puuloz retardāt. **V**
 ne ercant de domo vitoz & ingrediant vitā & vitū. Silēs pueris qui
 terrent latratu catuloz: q̄ t̄n mordere nō p̄nt. Vex plane ē qd̄ ait Se-
 ne. Aurozitatē habemus sc̄nū & vitia pueroz: nō pueroz t̄m / s; etiā in
 fantū: illi leuia formidāt: hi falsa: nos vtraq; Qui & ba irrisoris timet
 leuia formidat: falsa formidat q̄ reputat dedecus qd̄ est honor. Nun-
 dus velut catulus latrat / irridēdo eos q̄ b̄n agūt: sed mordere nescit: qz
 nō eos pcutit: & cū satis latrauerit / tacet. Silēs sunt (vt p̄posite mas-
 terie de sagittarijs alludam) his q̄ puuloz sagittas timēt. Nōc stul-
 tus merito reputat̄ de hac turba / q̄ p̄ r̄ puulos sagittates in platea
 nollet p̄gredi ad eccliam. Tales sunt vtiq; q̄ p̄ r̄ & ba derisoz dimittūt
 seruire deo. De his p̄s. Sagitte paruuloz facte sunt plage coz. Si
 aliqs miles diceret se non audere seruire regi romanoz qz hoies inde
 loq̄rent: frivola & ridiculosa esset excusatio. Nō ḡ simus fatui tales: vt
 p̄ter & ba hominum dimittere velimus seruire deo. Sagittas has ir-
 risionū diabolicas nō curam / s; p̄temnamus: potius diuinas suscipi-
 amus dei tribulatōes / p̄latoz correptōes & p̄dicatoz exhortatōes fir-
 deliter excipiētes. Rogamus d̄m.

Sagittariorum

Dñica in. lx. altera Purificationis.

Positus est in signū cui tradicet. Lu. ij. Euāge. de dñica.

X Secta nola qua dinoscit fatuus sagittarius est. metā puritatis nō obseruare. Reperiunt qdā bone voluntatis hoīes multa spūalia exercitia: q̄lia sunt ieiunia/vigilie/meditatio scripturarū/huditas ac puatio oīm facultatū/z silia faciētes: finē tñ dēbitū ignorātes/q̄re. s. siue p̄pter qd: vt vicz iuxta finis exigentiā ea moderari dinoscant: putantes ea eē p̄fectōem/z nō p̄fectōis dūtaxat instrumēta: qz nō in ipis p̄sistit p̄fectio/siue discipline illius finis: sed p̄ illa puenit ad finem. Sicqz debis tam metā nō obseruat neqz aspiciūt/ad quā sagittas suoz exercitiōrum trāsmittāt: q̄ brauiū suoz exercitiōz nō p̄sequunt. Sed accidit eis in p̄mis qd viatori: q̄ finē vie sue nescit: z locū quo p̄get nō p̄siderat vel attēdit: h̄ plane freq̄nter errat: multū laborat/z paz. p̄ficit. Sic si in exercitijs tuis spūalibz finē exercitiōz nō attēdis vel p̄sideras: freq̄nter multū laborabis: z a fine tuo eq̄ distabis. Sepe p̄ ardua in ieiunijs z vigilijs z similibz multū fatigaberis: z paz. in vā spūalitate p̄ficiēs. Similes deinde ad p̄positā metaphozā sagittario nō h̄ntē metas: sibi p̄positā siue signū: sed in vacuū aerem sagittate: q̄ scire nō p̄r an arificiose h̄i vel male sagittet. Secus si haberet signū p̄stitutū: p̄nes ei illud aduertere p̄r si h̄i vel male sagittet. Sed ais: Et q̄ est hec meta siue finis exercitiōz/ad quē ordinari d̄nt talia exercitia? R̄ndeō breuiter: est charitas/cordis puritas/appropinquatio ad p̄meuū hoīs statū: reformatio viriū/inferio h̄tutū/vā spūalis ad deū p̄uersio/ad impassibilitatē tendere/p̄fectōem adipisci. Hab et plane hec meta siue finis multa noīa: q̄ fm ordinē declarare statui/q̄tenus ad eius noticiā puenire possimus. Nominat status p̄meuis hoīs: z q̄s est ille. Talis ē: qz Adam sic creatus fuit a deo/qz oē qd̄ debuit clare intellexit: atqz sine appetitu p̄trario seu quauis p̄tradictōe/immo cū delectatōe voluit z appetijt sicut se debere appetere rōnis iudicio intellexit. In hac pace omnimoda z tranq̄llitate quo ad vires inferiores cum superioribz fuit: z tales etiam nos ab eo descendentes fuissēmus geniti/si p̄mansisset in obedientia mādatorū dei. Sed qd: Homo peccauit: z deo subesse noluit: ideo sibi subtracta est hec grā siue donū: qd̄ appellabāt originalis iusticia/quō tenebant p̄otentie sub obedientia rōnis: z etiam vires inferiores facte sunt sibi rebelles. Amisit igit̄ pacem/tranq̄llitatē/gaudiū/lecticiā z requiem: z inuenit inquietudinē/tristitiā/laborē/dolorē z p̄tinuam mutabilitatē. Fuit intellectuālī lumine plene illustratus: ab omni fece p̄cupiscentiarū depuratus: nūc aut̄ ignorātie nūbilo excecatus: omnia qz ossa sua p̄cupiscentiarū fecibz medullitus sunt infusa. Quid multa? Homo fact⁹ ē sibi p̄i gratis: z p̄p̄ia ei⁹ vita facta ē ei rēratio. Et nō aliō qz lace⁹ in q̄ canes/murlegi z mures p̄clusi sunt

Turba. LXXIII. XXIII

uicem mordet. et psequuntur: sic repugnat vires in eo/quisq; redacte fu-
erunt ad obedientia/ et ad illu statu pmu redeat. Sic est finis et ppositus
ad qd redere dz ho p sua exercitia spualia: vt p ea se in pmu huc status
reducatur cu dei assistentia. et suo conatu. Venit io Ebrius in huc mudu:
dedit pcepta. et sacra: et seipm in exēplū/ vt fm h operaremur. Qui legit
oro: Deus q nos ad imaginē tuam sacramētis renouas et pceptis re.
Ad imaginē eius creati fuim⁹/ hntes intellectū/ memoriā et volūtatē:
deiformes in Adam. Sed deformata est hec imago p tenebras/ vani-
tates et voluptates. Dedit ḡ sacra q nos sacrēt/ similr pcepta: sed et se in
exemplum pstitit. Omnia ergo exercitia nostra debent ad hoc ordina-
ri vt repararemur.

Feria. ij. ad sanctam Katherinam mane

hora septima: repetij pcedentia et pnuauit.

Appellat hec meta charitas et puritas. Dic p omnia vt in libro de re-
formatōe viriū: vñ et hec septē nomina sumpsit. Appellat viriū refor-
matio. Habemus tres vires. s. intellectū/ memoriā et voluntatem. Il-
le fuerūt sic disposite in creatōe: q intellectus erat illuminatus/ memo-
ria deiformibus plena atq; volūtas: s; p pctm sicut sentim⁹ intellectus ē
tenebris obuolutus: memoria plena fatuitatibus: volūtas pcupiscentijs
malis. Ad hoc redere debemus/ vt h reformemur: qtenus intellectus
illuminet: et h p seiam fit/ q acqrit p exercitiū suē experimētū/ p doctri-
nā et silii alioz re. Sic et memoria dz reformari vt sp sit plena diuis-
nis: sic volūtas. Dic ex hōri libello. Appellat virtū insertio. Nā vir-
tus nihil aliud est fm Ambro. qz hñ vti moribus a deo naturalr nobis
infusis. Appellat ad impassibilitatē appropinquatio. Efficit p virtu-
tes qd quasi impassibilis respectu passionū et immobilis: immo ita vt
aliqui alij admirent virtuosos: q in aduersis aut pspis neq; ad timores
mouent/ neq; ad gaudiū: sed respectu talium sunt velut mortui: mortui
mūdo et mūdus ipis. Dixerūt stoici virtutes esse quasdam impassibili-
tates: sed hoc sane intelligendū ē: als a peripateticis et chrianiis non
admittit: qpe q Ebrius passionibus p̄motus fuit: Tristis est aia mea in
q̄t: et tñ virtutes habuit etiā in summo heroicas. Appellat hec meta ad
deū va puerio. Declarat h b. Bernar. in sermone de q̄dragesima. Eō
uertimini ad me in toto corde vestro: vt omne gaudiū et spes/ tristitia
et timor sit diuinus/ et nō mūdānus. Appellat va pfectio. Tūc res p-
fecta est qñ ē suo pncipio p̄iūcta: h aut fit p hanc puerionē: cū eicta
de corde cupiditate p charitatē infusam p̄iungat deo. Inde est q pfe-
ctio vite chriane dz p̄sistere in charitate.

Septima nola qua pnt cognosci fatui sagittarij est: improporciona-
tā sagittā exercitioz baliste viriū supponere. Tot sagitte q̄t exercitia:
exercitia gūia/ graues sagitte: leuis leues: cuiilibz sue baliste viriū p̄grū

Ec v

Laruatorum

as et imēsuratas aptet qlibet fm qd p̄t: Nō em̄ oia possumus om̄es
B Sūt qdā fatui q̄ volūt exercitia assumere setoz patz in Egipto: absti
nētiarē. et sic percūt. Nō prinēs ē bec sagitta huic baliste: sunt bec ma
gis admirāda q̄ imitāda. David arma Saul abiecit/ et pugnavit cuz
funda et lapidibz. Sūt alij ecōtrario q̄ possent maiora: et ex repiditate
sua p̄tēti sunt puulis exercitijs: hi leues sagittas nimis imponūt balis
te. Itē alia nola possz poni de medio virtutū: q̄ ponit i speculo fatuoz
vulgari et latino: s; nō in ordine. Esset lata materia q̄uo mediū virtutis
nō ē p̄ctuale: s; p̄sistit in qdā latitudine. Itē Burica. in Ethica loq̄t
de signo ad qd respiciēdū sit. Itē de his q̄ porcū lucrant a signo veni
antes. Itē de his q̄ se excusant dū a signo veniāt: sic et faciūt q̄ de ma
lis p̄p̄tratis innumeris excusatiōibz sese purgare solēt. De his nolis
singulis cogita/ si libuerit recitare. Nō em̄ sunt h̄ p̄dicatiōis nec posite.

Quinquagesime. Scholastice v̄ginis.

Stultoz infinitus est numerus. Ec̄cs. j. Euangelium.

H Eptuagesimaq̄nta turba stultoz est laruatoz (Fasnacht
narren) Dinoscunt aut̄ qnqz nolis.

Prima nola est letari/ videlz h̄ tpe sacro luctui dedicato.
Meminit ec̄ca casum humani ḡnis in Adā: vñ et cātica le
titie omittit/ organa suspēdit et cātica tristitie frēq̄ntat: noiatim in pul
cherrimo hymno: Dies absoluti p̄tercūt tē. expone si placet: et sic q̄dez
ec̄ca. Hi aut̄ stulti ecōtrario se h̄nt: nam ec̄ca casum meminit: et hi sal
tāt turpic in choreis: tympanis et fistulis vtunt: et p̄ducūt q̄ toto anno
fuerāt abdita. Plane q̄ antebac sp̄ diliterāt/ h̄ sacro tpe ad vanas p̄
deūt letitias/ iuvenes et v̄gines. Nonne hi tibi fatui vident/ q̄ in domo
dū sit memoria miseriaz patrissimilias aut alteri? cuiuscūqz de fami
Lia/ letant et exultāt: Siles vñqz letargicis. Est tps ridēdi: est tps flēdi
iam at̄ tps flēdi. Quid dixi/ tam: cū totū tpus vite n̄re sit tpus flēdi.
Quipe q̄ in valle lachrymarz simus p̄stituti in exilio. Totū tps h̄ v̄
gilia est festi magni futuri: p̄cipue et signāter h̄ tps a q̄nquagesima vsqz
ad pascha. Hi at̄ etiā vsqz ad hebdomadā passionis aliq̄n letitie sue
fatuitates p̄trabunt.

Secūda nola est laruari. Habent larve p̄culdubio originē a gētilis
tate: sicut et (der hertz) et (das wild w̄yb v̄o geispitzen) ex saturnalibz et
ppitalibz. De q̄bo vide Macro. p̄mo saturnaliū/ de sigillar̄is oscillis
capitibz ficulibz: vide si alludat. Itē de orgijs Bacchi. Quere vñdecū
qz vt agnoscas originē laruarz. Vide Bocaniū et Ouidiū meta. li. iij.
de qdā p̄verso in cervū. Itē Boca. de gene. lib. j. ca. iij. de figura Pan
nis: q̄ loco pallij habuit pellē distinctā maculis: quā nebride vocauer
re p̄sci. Idē lib. iij. ca. lxxxvij. Pan d̄z p̄uersus in hircū in superiori sui
p̄te/ et in piscē in inferiori. Nec turia p̄scert n̄m (hertz) Idē li. v. c. xxv.